

УДК 342.72: 351.746.1

ЛЮДИНА, ЇЇ ПРАВА, СВОБОДИ ТА ЗАКОННІ ІНТЕРЕСИ – ПЕРШООСНОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ, А ЇЇ ОХОРОНА ТА ЗАХИСТ – ГОЛОВНИЙ ОБОВ'ЯЗОК ДЕРЖАВИ

Коваль М.В., к.ю.н., професор

Національний університет державної податкової служби України

У науковій статті автором розглядаються положення про те, що першоосною національної безпеки в Україні є людина, її права, свободи та законні інтереси. У процесі забезпечення безпеки людини повинні охоронятися і захищатися життя, здоров'я, честь, гідність, ім'я, ділова репутація, сімейні та родинні стосунки, стан довкілля, службові й майнові відносини, а також інші особисті немайнові права людини і громадянина.

Ключові слова: людина, життя, здоров'я, честь, гідність, ім'я, ділова репутація, права, свободи, законні інтереси, забезпечення, безпека людини, охорона і захист.

Коваль Н.В. ЧЕЛОВЕК, ЕГО ПРАВА, СВОБОДЫ И ЗАКОННЫЕ ИНТЕРЕСЫ – ПЕРВООСНОВА НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ УКРАИНЫ, А ЕГО ОХРАНА И ЗАЩИТА – ГЛАВНАЯ ОБЯЗАННОСТЬ ГОСУДАРСТВА / Национальный университет государственной налоговой службы Украины, Украина

В научной статье автором рассматривается положение о том, что первоосновой национальной безопасности в Украине является человек, его права, свободы и законные интересы. В процессе обеспечения безопасности человека должны охраняться и защищаться жизнь, здоровье, честь, достоинство, имя, деловая репутация, семейные и родственные отношения, состояние окружающей среды, должностные и имущественные отношения, а также другие личные неимущественные права человека и гражданина.

Ключевые слова: человек, жизнь, здоровье, честь, достоинство, имя, деловая репутация, права, свободы, законные интересы, обеспечение, безопасность человека, охрана и защита.

Koval' N.V. MAN, HIS RIGHTS, FREEDOMS AND LEGAL INTERESTS, ARE FUNDAMENTAL PRINCIPLE OF NATIONAL SAFETY OF UKRAINE, AND HIS GUARD AND DEFENCE IS MAIN DUTY OF THE STATE / National university of government tax service of Ukraine, Ukraine

In the scientific article the author examined the provisions of that fundamental principle of national security in Ukraine is a person, his rights, freedoms and legitimate interests. In the process of human security must be protected and to defend life, health, honor, dignity, name, business reputation, family and kinship, environment, utilities and property relations, and other moral rights of man and citizen.

Key words: people, life, health, honor, dignity, name, goodwill, rights, freedoms, legal interests, security, human security and health protection.

Сучасний підхід до взаємовідносин особи і держави свідчить, що це одна із головних проблем, яку людство і постійно розв'язує протягом свого розвитку. Вона виникла з моменту її створення, тобто людською спільнотою, такого соціально-політичного та правового об'єднання індивідів, яким є “державна”. Водночас вчення про права людини обґрунтовує положення про те, що якою б не була держава протягом свого становлення, розвитку чи занепаду, а також за своєю природою, сутністю чи змістом, який би режим у ній не панував, взаємовідносини індивіда і держави завжди були предметом дослідження політико-правових, соціальних, соціологічних, релігійних, філософських та інших думок.

Поряд із теоретичним осмисленням цієї проблеми завжди крокував практичний (прикладний) аспект, пов'язаний із втіленням її положень у життя. Теоретичні розробки вказаної проблеми завжди підпорядковувались практично-прикладному їх втіленню в життєдіяльність суспільства у зв'язку з тим, що вони були і є необхідним для створення в суспільстві правопорядку, який потрібен як для панівного угруповання, що перебуває при владі і яку отримано в спадщину, так і для демократично вибраних правителів, які отримали цю владу за волевиявленням всього народу, чи його домінуючої частини [1].

Права, свободи людини і громадянина, їх законні інтереси в сучасному демократичному суспільстві є важливим інститутом, за допомогою якого регулюється правовий статус особистості в державі, визначаються способи, методи, міри, засоби впливу на неї з боку об'єднаної спільноти людей, збалансовуються межі можливо-дозволеного вторгнення в особисте життя, а також регулюється участь особистості в політично-правовому волевиявленні, пов'язаному з утвердженням та забезпеченням, гарантованістю та реалізацією прав, свобод та законних інтересів, їх охороною, а також захистом у разі порушення. Слід зазначити, що в цивілізованих суспільствах права, свободи людини і громадянина та їх законні інтереси є

одночасно як вищою мірою та окреслюючою цінністю для суспільства, особи, держави, так і загальним виміром права чи безправ'я. Вони також виступають у ролі факторів, що пов'язують, і, одночасно, зобов'язують державу їх враховувати в правотворчій, правозастосовній та правоохоронній діяльності.

Необхідно відмитити, що в даний час, мабуть, не існує більш складної проблеми, ніж проблема, пов'язана з утвердженням, забезпеченням, гарантованістю, охороною та захистом прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина як на рівні національних держав, так і на міжнародному та регіональних рівнях. Не викликає сумніву, що найбільш гострим у цій сфері є питання, пов'язані зі спеціальними (юридичними) гарантіями, засобами, методами, заходами, способами і т.д., які забезпечують їх реалізацію, іншими словами, створюють механізм охорони та захисту особи від протиправних посягань як від собі подібних, так і незаконних діянь (дій чи бездіяльності) державних органів, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб.

Ця проблема надто актуальна і гостро стоїть перед так званими “постсоціалістичними” державами, зокрема, тими, що стали на шлях побудови цивілізованого суспільства в рамках національних утворень, які виникли на території колишнього Радянського Союзу після його розпаду. Ці держави разом з отриманням незалежності отримали у свою спадщину досить стійкі “традиції”, які пов'язані зі стереотипом, який укорінився, про те, що в окремих випадках можна порушувати закріплені в законодавчих, інших нормативно-правових актах права, свободи людини і громадянина, а також їх законні інтереси, що охороняються та повинні захищатися державно-правовим механізмом. Ці традиції в значній мірі й у наш час впливають на сучасний стан дотримання прав, свобод і забезпечення законних інтересів особистості в нашій країні.

Виникнення на території колишнього Радянського Союзу національних держав, у тому числі і такої національної держави, як Україна, пов'язано з притаманними їй, як і іншим, таким же державам, наступним особливостям:

- вона, тобто держава Україна, утворюється українською нацією, яка компактно проживає на певній території і складає більшість населення нашої держави;
- вона створює і забезпечує всі необхідні умови для максимального збереження та розвитку кращих досягнень своєї нації, що є в її економічній, політичній, соціальній і духовній правовій сферах життя, сприяє забезпеченню національної духовності, культури, мови, прогресивних тенденцій та інше;
- вона обов'язково поєднує піклування про свою націю зі створенням належних рівних умов для розвитку інших націй, етнічних груп, які проживають на території держави і входять до складу її народу, і, якщо це не забезпечується, тоді таку державу необхідно вважати не національною, а **націонал-шовіністичною**.

Отже, національна держава Україна – це об'єднання, яке утворене українською нацією (преамбула Конституції України), яка компактно проживає на території України, і яка внаслідок здійснення свого основного права на самовизначення та розвитку надбань своєї нації, а також для взаємозбагачення і розвитку інших націй, народностей і етнічних груп, які проживають в Україні і складають її народ, побудувала таке геополітичне формування, як держава Україна. Таким чином, у наш час здійснилося споконвічне прагнення української нації на реалізацію свого права на самовизначення аж до створення суверенної і незалежної, демократичної, соціальної та правової держави з республіканською формою правління, унітарною формою адміністративно-територіальної побудови.

Створена українська держава передбачає, що утвердження й забезпечення прав і свобод людини та гідних умов її життя, піклування про зміцнення громадської злагоди на землі України – є головна мета її діяльності й усвідомлення своєї відповідальності перед попередніми, нинішніми та наступними поколіннями.

Конституція України, як Основний Закон держави, закріплює у своїх нормах положення про те, що людина та її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визначаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Розвиваючи це положення у своїх подальших нормах, Конституція України закріплює, що права, свободи людини та громадянина і їх законні

інтереси визначають зміст і направленість діяльності держави. Тому держава та сформовані для виконання її функцій органи, установи, організації та об'єднання громадян відповідають перед людиною за свою діяльність. А утвердження та забезпечення прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина є головним обов'язком держави та її органів, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, а також недержавних утворень і формувань громадян.

У Конституції України також знайшло своє закріплення положення про те, що носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є її народ, який здійснює свою владу безпосередньо або ж через органи державної влади та органи місцевого самоврядування.

Говорячи про український народ, слід звернутися до положень Конституції України, яка закріпила, що під ним, тобто народом, треба розуміти громадян України всіх національностей, що проживають на її території або постійно знаходяться в політико-правових відносинах з нею як з державою. У Конституції України закріплено положення і про те, що право визначати та змінювати конституційний устрій в Україні належить виключно тільки народові, тобто громадянам України всіх національностей. Це право не може бути узурповане державою, її органами або посадовими особами [2]. Таким чином, в Україні, згідно з її Конституцією, ніхто не може в повному обсязі і нероздільно відправляти державну владу, крім її носія – народу України.

Після юридичного оформлення суверенності та незалежності України, тобто після проведеного 1 грудня 1991 року Всеукраїнського референдуму про затвердження українським народом шляхом таємного голосування, прийнятого 24 серпня 1991 року Верховною Радою України Акта проголошення незалежності України та після остаточного юридичного закріплення цього процесу в прийнятому в 1996 році Основному Законі держави – Конституції України, виникла нагальна необхідність про розробку та прийняття Концепції національної безпеки України вже не як суб'єкта Федерації, а як самостійного та незалежного державного формування.

У січні 1997 року Верховна Рада України своєю постановою схвалила та затвердила «Концепцію (Основи державної політики) національної безпеки України» [3], у якій визначені національні інтереси України, які є об'єктом, а через нього, і предметом національної безпеки в нашій державі. Законодавчий орган, який приймає, та державні органи, які розробляють Концепцію (Основи державної політики) національної безпеки України виходили з положень Конституції України про те, що людина, її права, свободи та законні інтереси є першоосновою такого геополітичного утворення, яким є держава Україна, де носієм її суверенітету та єдиним джерелом влади є її народ – громадяни України всіх національностей. Отже, говорячи про основні засади національної безпеки України, слід зазначити, що стрижнем усієї національної безпеки в Україні є людина, її права, свободи та законні інтереси. Це, насамперед, її життя, здоров'я, суб'єктивні права, свободи, які охороняються та захищаються законом, її інтереси, ім'я, честь, гідність, ділова репутація, родинні і сімейні, а також майнові відносини та інші особисті немайнові права. Це положення знайшло своє закріплення в Законі України «Про основи національної безпеки України», який був прийнятий 19 червня 2003 року. У ст.3 цього Закону закріплено, що в першу чергу, об'єктами національної безпеки є:

– людина і громадянин – їхні конституційні права і свободи, поряд із суспільством і державою. Пріоритетами національних інтересів згідно з цим Законом, поряд із розвитком громадянського суспільства та захистом державності в Україні, є також: *гарантування конституційних прав і свобод людини і громадянина* [4].

Аналіз думок фахівців, висловлених з цього питання в науковій літературі, підтверджує названу нами тезу про те, що людина, її споживчі інтереси є стержнем, першоосновою як Концепції національної безпеки України, так і Закону України «Про основи національної безпеки України». Забезпечення індивідуальної (особистої) безпеки є відправною точкою в дослідженні та забезпеченні інших рівнів – групової (окремих об'єднань громадян), спільної (національно-державної), міждержавної (регіональної) та глобальної (всесвітньої) [5, 196]. Розвиваючи цю точку зору, а вона нами цілком підтримується, необхідно погодитись, що в даний час в Україні, основним змістом безпеки стає не стільки захист держави та її державних інститутів, скільки захист людини, суспільства від різного роду загроз. Тому проблема соціальної безпеки в широкому розумінні цього поняття (мається на увазі соціально-економічна

безпека) – це безпека особи, окремих груп населення, суспільства в цілому, тобто соціумів, що і є першоосновою національної безпеки України. Іншими словами, в основу національної безпеки України повинні бути в повному обсязі покладені інтереси окремих особистостей, з яких виникають інтереси суспільства, держави [5, 196].

Беручи за основу людський вимір безпеки, автори монографічного дослідження: “Національна безпека України” зазначають, що в Концепції національної безпеки України, особі (людині) відведена нова роль, тобто законодавчо закріплені положення, що торкаються основ національної безпеки України, розглядають її як суб’єкта, так і об’єкта цієї безпеки. Це визнання, на думку авторів, того, що саме від людини, тобто пересічного громадянина залежить забезпечення безпеки всіх нас у цілому і кожного окремо, а саме це визначає інтегральну безпеку суспільства та держави [5, 197]. Ставлячи людину, її права, свободи та законні інтереси в першооснову національної безпеки України у формалізованому плані (маючи на увазі законодавче закріплення цієї сфери суспільних відносин), наша держава послідовно прагне до створення умів для утвердження, забезпечення, гарантованості, охорони та захисту конституційно-правовим законодавством прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина. І вже те, що Конституція України закріпила пріоритет прав, свобод людини і громадянина щодо держави, говорить про стратегію формування правової політики нашої держави на сучасному етапі її розвитку та в майбутньому про забезпечення загальнолюдських цінностей.

Аналіз здійснених у цьому напрямку кроків нашої молоді держави дозволяє в певній мірі з надією дивитися в майбутнє. Прийняття нової Конституції держави започаткувало процес законотворення в сфері прав людини в Україні. Так, було прийнято Закон України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» [6], і вперше в Україні призначено правозахисника прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина – Українського омбудсмена. Після прийняття Конституції України в цьому ж таки році було прийнято Закон України «Про Конституційний Суд України» [7] та сформовано його склад, який зараз досить плідно та інтенсивно діє в плані забезпечення прав людини. Йде також процес реформування системи судів загальної юрисдикції та створення її відповідно до положень, які започатковано в Конституції України. Одночасно з указаним процесом йде робота по удосконаленню діяльності так званих “правоохоронних” органів у державі.

У плані створення можливості для реалізації конституційного права на звернення громадян України для захисту своїх прав до міжнародних судових установ, у вересні 1997 року було ратифіковано Європейську Конвенцію з прав людини й основоположних свобод та протоколи до неї [8] і ряд інших нормативно-правових актів, що торкаються, у тій чи іншій мірі, забезпечення на національному рівні прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина.

Однак слід зазначити, що в питаннях забезпечення безпеки особистості ще є досить значне коло невіршених проблем. Одна з важливих, на наш погляд, проблем, є проблема, яка торкається того, що на державному рівні не передбачена поетапна програма руху нашої держави до створення незворотних процесів у галузі утвердження, забезпечення, гарантованості та реалізованості прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина, а також у створенні механізму їх охорони та захисту. Так, до сьогоденного часу не затверджені ні «Загальна Концепція правової реформи в Україні», яка обумовлена потребою визначення пріоритетів у реформуванні правової системи в Україні, а і в її рамках не затверджена «Концепція державної правової політики в галузі прав людини». Прийняття цих концепцій диктується положеннями, які містяться в Конституції України і Рекомендаціях Парламентської Асамблеї Ради Європи, та витікають із взятих на себе зобов’язань України при вступі нею в 1995 році до вказаної Європейської спільноти [9].

Слід зазначити, що права, свободи та законні інтереси людини, громадянина – це унікальні за своїм характером, важливістю та обсягом соціально-гуманітарних цінностей суспільні категорії. Формуючи серцевину правового статусу особистості в будь-якому суспільстві, державі, вона є конструктивними засобами відображення цивілізованості людей у процесі задоволення ними своїх потреб та інтересів.

Вставши на шлях побудови в Україні суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави, наше суспільство досить суперечливо, але все ж поступово утворює гуманістичні засади в діяльності держави, використовуючи положення, які закріплені в Конституції України та міжнародно-правових документах, які фіксують загальні правила, що стосуються сфери забезпечення прав людини.

Знаходячись на перехідному періоді від тоталітаризованої партійно-бюрократичної держави до створення цивілізованого суспільства, держава Україна використовує як свій власний, напрацьований у цьому питанні досвід, так і ті надбання, які у вигляді міжнародно-правових стандартів з прав людини зафіксовані в міжнародно-правових документах, угодах. Цивілізованість суспільних відносин у державі, у першу чергу, визначається по тому, як вона створює умови для максимально можливого та безперешкодного здійснення охорони, а також повного захисту прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина на національному рівні.

Процеси, що відбуваються нині в Україні, так чи інакше спрямовуються, опосередковуються і контролюються державою, шляхом правового (юридичного) регулювання відповідних суспільних відносин. І держава Україна несе повну відповідальність за свої дії у всіх сферах її життєдіяльності і, у першу чергу, у галузі прав людини. Слід зазначити, що у висновку Парламентської асамблеї Ради Європи № 190 від 26 вересня 1995 р. [9], тобто перед прийняттям у листопаді вказаного року України до Ради Європи, передбачалось, що Україна повинна прийняти рамковий документ про правову політику країни в сфері захисту прав людини. Аналіз прийнятих директивними органами рішень у цьому напрямку показує, що якогось комплексного документа, що торкається стратегії розробки цієї проблеми, крім Основного Закону держави – Конституції України, у нашій країні поки що немає. Окремі питання знаходять своє дослідження та удосконалення, наприклад, у рамках затверджених Президентами України указах «Про організації проведення в Україні адміністративної реформи», «Про реформування судівництва та правоохоронних органів в Україні» і т.д.

На наш погляд, слід повернутися до двох, розроблених у 1997 році Центром правової реформи і законопроектних робіт Міністерства юстиції України спільно з видатними вітчизняними науковцями, проектів: «Загальної Концепції правової реформи в Україні» та «Концепції державної правової політики в галузі прав людини», які передбачають систему стратегічних і тактичних напрямків, які повинні здійснювати державні органи юридичними засобами, з метою забезпечення, утвердження та гарантованості, а також реалізованості, охорони і захисту прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина. Затвердження цих концепцій необхідно для того, щоб створити належну соціальну спрямованість, системність та змістовну послідовність політики держави в напрямку реалізації прав людини, проведення якої можливо лише за наявності комплексної, науково обґрунтованої, офіційно схваленої програми дій.

Концепція державної правової політики в галузі прав людини має передбачити заходи, які пов'язані з тим, що:

- законодавство України повинно закріпити в законах держави і гарантувати юридичний захист основних прав і свобод та законних інтересів людини і громадянина;
- встановити повну юридичну рівність відповідних (одноіменних) суб'єктів права як перед державою, так і перед законом;
- створити такий стан, згідно з яким тільки закон, а не якийсь інший нормативно-правовий акт, це може бути і ратифікований міжнародно-правовий акт, виступатимуть офіційними джерелами суб'єктивних юридичних прав і обов'язків особи;
- затвердити принцип та врегулювати правовими засобами суспільні відносини, згідно яких: *«...людям та їх об'єднанням дозволено вчиняти усе, крім того, що прямо заборонено законом...»*, одночасно врегулювати положення про те, що діяльність державних органів, органів місцевого самоврядування, їх службових і посадових осіб здійснюється за спеціально дозволеними положеннями, тобто *«... вони можуть вчиняти лише те, що прямо дозволено законом...»*;

- закріпити в законах та інших нормативно-правових актах досконалі, ефективні процедурно-процесуальні механізми (правила), направлені на утвердження і закріплення, з метою охорони прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина, їх гарантування та створення умов по забезпеченню реалізації і захисту суб'єктивних юридичних прав, свобод та законних інтересів особистості як у матеріальному, так і соціальному відношенні, також умов виконання обов'язків людиною та іншими суб'єктами суспільного життя;
- створити дієві механізми для забезпечення реальної можливості розв'язання будь-яких суперечок, конфліктів, з приводу здійснення прав, свобод, законних інтересів і обов'язків людини і громадянина шляхом звернення до органів державної влади, їх посадових і службових осіб, а також до суду – найбільш ефективної щодо захисту прав людини державної інституції.

Постанова Верховної Ради України від 16 січня 1997 року про затвердження «Концепції (Основи державної політики) національної безпеки України» [3] та Закон України «Про основи національної безпеки України» [4] визначили, що представляють собою національні інтереси України в плані її національної безпеки та окреслили в загальному вигляді, ситуації, які можуть створювати загрозу національній безпеці України в найбільш важливих сферах життєдіяльності людини, суспільства, держави, а також передбачили основні напрями державної політики у сфері національної безпеки.

Розглядаючи в цьому аспекті вказану Концепцію, П. Стецюк відмічає, що в політичній сфері основними напрямками державної політики національної безпеки України є «...створення дієвих механізмів захисту прав громадян України в країні та світі; запобігання та усунення спроб втручання у внутрішні справи України; входження в існуючі та створювані системи універсальної та регіональної безпеки; уникнення політичного екстремізму, підтримки громадської злагоди та соціальної стабільності; побудови надійної системи захисту конституційних засад, запобігання та боротьба з порушенням законності і правопорядку, створення необхідних умов для ефективної боротьби з корупцією та злочинністю, особливо, з її організованими формами; забезпечення належного виконання законних рішень органів державної влади та місцевого самоврядування» [10].

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що стрижневим питанням національної безпеки України є безпека її особистостей, що складають український народ, тобто громадян України всіх національностей, їх громадянського суспільства в плані забезпечення нормативного процесу їх життєдіяльності у всіх сферах. Таким чином, слід зазначити, що національна безпека України у своїй першооснові є безпека її громадян, пов'язана зі створенням можливостей з реалізації людиною, громадянином природних (природжених) та започаткованих державою на основі міжнародно-правових стандартів, позитивних – закріплених у Конституції України та інших нормативно-правових актах, прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина, а також їх охорони та захисту.

У процесі здійснення своєї діяльності держава повинна охороняти та захищати по відношенню до особистості:

- 1) життя – як певні суспільні відносини, що існують задля забезпечення функціонування біологічної основи особистості як живого організму
- 2) здоров'я – як фактичний або максимально досяжний стан організму людей, необхідний для забезпечення їх біологічного існування, здатності до активного тривалого життя та відтворення здорового людського покоління;
- 3) честь – як об'єктивну якість особистості, яка характеризується відповідним суспільства ставленням до людини, громадянина чи юридичної особи, це результат оцінки моральних і інших якостей особистості;
- 4) ім'я – як символічне визначення фізичної особи, виражене в словесно-буквенному правописі, якій закріплено в юридично-значимому документі, що дозволяє особистості бути індивідом та відрізнитись від собі подібних;

- 5) гідність – як внутрішню самооцінку людиною самої себе, засновану на її особистих якостях, спроможностях, світогляді, виконаного обов'язку та свого суспільного значення;
- 6) ділову репутацію – як сформовану думку колективу, органу, підприємства, установи, організації про якості (добročинність, вади) конкретної фізичної особи, її значимості в діловому світі;
- 7) права людини, громадянина – як затверджені або ж встановлені та гарантовані державою можливості, повноваження, потенційні дії особи в описаній (вказаній) у законі ситуації;
- 8) свободи людини і громадянина – як сфери, галузі діяльності особи, у які держава не повинна втручатись. Вона лише окреслює за допомогою правових норм кордони, контури, території, на яких особа діє за своїм вибором, на свій розсуд;
- 9) законні інтереси людини і громадянина – це такі інтереси, які прямо не закріплені в юридичних правах і обов'язках, але передують правам чи обов'язкам, незалежно від того, знаходять вони пряме закріплення в законодавстві чи просто підлягають правовому захисту з боку держави.

У разі здійснення охорони та захисту особистості слід зазначити, що їх об'єктами є її родинні та сімейні стосунки [11], а також інші соціальні зв'язки (дії, взаємодії, взаємозв'язки та службові відносини), блага матеріального і нематеріального характеру. Це може бути і власність (інтелектуальна, майнова) і т.д.

ЛІТЕРАТУРА

1. Права человека: учебник [для вузов] / отв. ред. член-корр. РАН, д.ю.н., проф. Е.А. Лукашова. – М.: НОРМА-ИНФРА, 1999. – 573 с.
2. Конституція України // Відомості Верховної Ради України, 1996. – № 30. – С. 141.
3. Концепція (Основи державної політики) національної безпеки України: Постанова Верховної Ради України від 18 липня 1995 р. № 532-95-п. // Відомості Верховної Ради України, 1997. – №10. – С. 85.
4. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 № 964-IV / Орієнтир № 28 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=964-15>
5. Ніжник Н.Р. Національна безпека України (методологічні аспекти, стан і тенденція розвитку): навч. посібник / Н.Р. Ніжник, Г.П. Ситник, В.Т. Білоус; за заг. ред. П.В. Мельника, Н.Р. Ніжник. – Ірпінь: Преса України, 2000. – 304 с.
6. Дзлийев М.И. Основы обеспечения безопасности жизнедеятельности: курс лекций / М.И. Дзлийев, Н.Н. Потрубач. – М.: МГСУ, 1996. – 185 с.
7. Манилов В.Л. Исследование проблем национальной безопасности: вопросы методологии / В.Л. Манилов // Военная Мысль, 1995 – № 5. – С. 9–18.
8. Почепцов Г.Г. Национальная безопасность стран переходного периода: учеб. пособие [для студ. спец. „Международ. отношения”] / Г.Г. Почепцов. – К.: Институт международных отношений, 1996. – 136 с.
9. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України // Відомості Верховної Ради України, 1998. – № 20. – С. 99.
10. Про Конституційний суд України: Закон України // Відомості Верховної Ради України, 1996. – № 49. – С. 272.
11. Про ратифікацію Конвенції про захист прав та основоположних свобод людини, 1950 року, Першого протоколу та протоколів №2, 4, 7 та 11 до Конвенції: Закон України // Відомості Верховної Ради України, 1997. – № 40. – С. 263.
12. Висновок Парламентської Асамблеї Ради Європи №190 від 26 вересня 1995 року та зобов'язання України при вступі її до Ради Європи. Час не лише ухвалювати закони, а їх і виконувати // Голос України 28.09.2001, № 175.

13. Стецюк П. Конституційно-правові основи національної безпеки України. // Вісник Львівського інституту внутрішніх справ при НАВС України: збірник наук. праць / П. Стецюк; голов. ред В.Л. Регульський. – Львів: ЛІВС при НАВІСУ, 1999. – С. 78–79.
14. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь в кримінальному судочинстві: Закон України від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994. – № 11. – С. 51; Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994. – № 11. – С. 50.

УДК 342.922: 342.553

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК СУБ'ЄКТІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ТА ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ЙОГО ЗАПОЗИЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Коломоєць Т.О., д.ю.н., професор, Заслужений юрист України

Запорізький національний університет

Матвієнко П.Д., голова

Запорізька обласна рада

У статті в систематизованому вигляді подається аналіз зарубіжного досвіду нормативного визначення засад контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування як суб'єктів адміністративного права, його здійснення, окреслюються можливі шляхи його запозичення для України.

Ключові слова: зарубіжні країни, засади, контроль, моделі, органи місцевого самоврядування, суб'єкти адміністративного права.

Kolomoets T.A., Matvienko P.D. ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ КОНТРОЛЯ ЗА ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ ОРГАНОВ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ И ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ЕГО ЗАИМСТВОВАНИЯ В УКРАИНЕ / Запорожский национальный университет, Запорожский областной совет, Украина

В статье в систематизированном виде дается анализ зарубежного опыта нормативного определения основ контроля за деятельностью органов местного самоуправления, его реализация, очерчиваются возможные направления его заимствования для Украины.

Ключевые слова: зарубежные страны, основы, контроль, модели, органы местного самоуправления, субъекты административного права.

Kolomoets T.O., Matvienko P.D. FOREIGN EXPERIENCE OF CONTROL OVER THE ACTIVITIES OF LOCAL GOVERNMENT AND THE MAIN DIRECTIONS OF ITS BORROWING TO UKRAINE / Zaporizhzhya national university, Zaporizhzhya regional council, Ukraine

In an article in a systematically applied analysis of foreign experience in regulatory definitions through the control of local authorities, its implementation, outlines possible directions for its borrowing to Ukraine.

Key words: foreign countries, foundations, control, models, local governments, subjects of administrative law.

Одним із напрямків вдосконалення положень вітчизняного чинного законодавства, яке визначає засади контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування як суб'єктів адміністративного права, а також практики його застосування, є запозичення досвіду нормотворчої діяльності в зазначеній сфері відносин зарубіжних країн, який пройшов апробацію часом, позитивно себе зарекомендував. З одного боку, з'являються реальні приклади визначеного, прозорого, ефективного нормативного регулювання відносин контролю за діяльністю вищезазначених суб'єктів адміністративного права, з іншого, – прорахунки і недоліки такого врегулювання та правозастосування, що, у свою чергу, дозволяє врахувати перші й уникнути останніх. Саме тому врахування зарубіжного досвіду нормотворення і правозастосування в зазначеній сфері відносин є обґрунтованим, актуальним і конче необхідним у контексті сучасних вітчизняних правотворчих процесів в Україні. Однак таке запозичення не повинно бути тотальним, оскільки будь-який нормотворчий процес повинен враховувати реальні вимоги часу, національні традиції, орієнтуватися на короткотермінові та довготермінові очікування держави. Саме тому запозичення зарубіжного досвіду нормативного